

Colofon

De Steltkluut

Uitgave van Natuurbeschermingsvereniging "De Steltkluut" verschijnt 4x per jaar. Overname is toegestaan, mits bronvermelding. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen.

Contributie 2010

€ 17,50 contributie, en andere betalingen te voldoen door overmaking t.n.v.

Natuurbeschermingsvereniging

De Steltkluut, Terneuzen

Rabo Axel/Terneuzen

rek.no: 13.66.05.540

Voor België: PCR: 000-1666970-25

Adresgegevens:

Postbus 319, 4530 AH Terneuzen

www.steltkluut.nl

info@steltkluut.nl

Contactadressen Werkgroepen

Planologie

A. Paauwe

G.v.d. Nissestraat 48, 4532 AE Zaamslag

Vogels

A. Wieland

Liniestraat 13, 4561 ZS Hulst

0114-317026

Landschapsbeheer / Bomen

L. Calle

Walstraat 7, 4531 ED Terneuzen

0115-617416

Planten

P. Maas

Rembrandtlaan 11, 4532 HP Terneuzen

0115-617004

Insecten

J. de Bakker

Past. Willemsstraat 5, 4586 AJ Lamswaarde

0114-690482

Jeugd van 6 tot 12 jaar

M. Spruyt

Notendijksepad 2, 4583 SZ Terhole

0114-314280

Jeugd van 12 tot 16 jaar

S. Dobbelaar

Walstraat 7, 4531 ED Terneuzen

0115-617416

Jeugd vanaf 16 jaar

B. van der Maas

Julianastraat 24, 4581 AP Vogelwaarde

06-10755586

2010

Inhoud

Steltkluut

In de schijnwerper 2

Nationale Tuinvogeltelling 3

Veldwaarneming 4/5

Slakkeninventarisatie 6/7

Nationale Nachtvliedernacht 8/9

Slechtvalken in Axel 10/11/12/13

Agenda 16/17

t Stekkertje

Dieren en planten in dec/ dierenrecords 1

Wilgenfluitje maken 2

Paddenstoelen 3

Vogels voeren en beloeren 4

Een winterhuis voor egels 5

Gek vogeltje/ Zo bang als een wezel 6/7

Nacht van de nachtin het Gaaienbos 8

Bestuur:

A. Paauwe, voorzitter

voorzitter@steltkluut.nl

L. Calle, secretaris

secretaris@steltkluut.nl

W. Wisse, penningmeester

penningmeester@steltkluut.nl

Leden

R. Lader, K. Rijk, R. Goossens,

R. Kregting

Redactie: redactie@steltkluut.nl

Website: webmaster@steltkluut.nl

H. Hamelinck

Redactie: excursies@steltkluut.nl

Verenigingsruimte:

Walstraat 7, 4531 ED Terneuzen

tel.: 0115 61 74 16

openingstijden: wo 10:30-17:00 uur

za 10:30-16:00 uur

ISSN 1875-1385

Uiterste inleverdatum voor de kopij: 01-02-2011

Vormgeving de Steltkluut

Er zijn diverse reacties binnengekomen over de nieuwe vormgeving van de Steltkluut. De meeste gelukkig positief.

Er waren wel sommige vragen over de druk in kleuren. Begrijpelijk. Daarom wil de redactie hier duidelijk maken dat de bij het drukken gebruikte kleurstoffen niet milieubelastend zijn. Het gebruik van kleuren maakt op dat vlak geen verschil met de vroegere uitgaven.

In de Schijnwerper

Een interne dialoog.

We gaan op bezoek bij Rob Kregting, ons nieuwe bestuurslid. Hij woont aan de grens van de St. Elooytpolder, nog net in Nederland. "Ik werk in Nederland en leef in Vlaanderen, zei ik altijd." Eerst vragen we hem of hij zich nader kan introduceren.

"Ik ben in 1954 geboren in Nijmegen. Opgegroeid in Breda, en heb gestudeerd in Tilburg. Ik ben van origine econoom. Voor verschillende banen heb ik daarna gewoond in Twente en Drenthe. Toen ik in 1991 naar Zeeuws-Vlaanderen kwam, was dat voor mijn zesde werkkring in dertien jaar."

En nu woon je er nog?

"Deze streek heeft mijn hart gestolen. De rust, de ruimte en de nabijheid van Gent vind ik zeer aangenaam. Ik woon hier mooi. En bovendien had ik het erg naar mijn zin op mijn werk."

Nu niet meer?

"Ik was hoofd Personeel en Organisatie bij Dethon. Vorig jaar ben ik opgehouden met betaald werk. Het is altijd mijn wens geweest met 55 jaar te stoppen en heb daar lang voor gespaard. Dat is me gelukt."

En, bevalt 't?

"Het is nog steeds een vreemde gewaarwording. Altijd op school gezeten en gewerkt, dat geeft een structuur aan het leven. Nu ben ik zélf die structuur."

Wat doe je nu zoal?

"Van alles en niets eigenlijk. Ik heb altijd al veel gelezen. Nu nog meer natuurlijk. Ik schrijf voor het blad van de ZMF, help soms mensen via AanZ en ben nu sinds een tijdje verbonden aan Steltkluut. Ik help Hanneke af en toe met haar adviesbureau Infomare. Verder teken en schilder ik graag. Ik ben

Ook over de leesbaarheid van de laatste Steltkluut zijn opmerkingen binnengekomen. Terecht. De bruine pagina's waren iets te "herfstig" uitgevallen, waardoor de zwarte letters niet goed zichtbaar waren. We zullen hier in het vervolg extra aandacht aan besteden. Zodat het lezen van de Steltkluut een genoegen blijft.

nogal geïnteresseerd in hedendaagse kunst en speel ook wat gitaar. Ach, 't is voor mij een soort serieuze speeltuin waar ik in terechtgekomen ben. Een zeer luxe positie, dat besef ik elke dag."

Waarom Steltkluut?

"Hun activiteiten volg ik al jaren, als lid. Ik vind het erg belangrijk wat Steltkluut doet. Geheel vrijwillig en op eigen kracht je zo inzetten voor de natuur, met vele activiteiten. Ik help graag mee om dat zo goed mogelijk te laten verlopen. Voor zover een bestuur daar wat aan kan doen natuurlijk. Want alles draait om de leden zelf."

Een laatste woord?

"Nee hoor, 't is goed zo."

Nationale Tuinvogeltelling 22 en 23 januari 2011

Op 22 en 23 januari 2011 organiseert Vogelbescherming Nederland in samenwerking met SOVON deze telling voor de achtste keer. Ze doen dit om inzicht te krijgen in welke vogels er zoal in Nederland overwinteren en een indicatie te krijgen van de aantallen. Het is laagdrempelig en iedereen kan er aan meedoen. Lijkt het u iets doe dan gezellig mee, want het is leuk. Hieronder vindt u instructies hoe u kunt meedoen, enkele voedertips en als laatste de resultaten van de telling van januari 2010.

Foto: Koolmees en Keep

Instructies

1. Kies voor uw telling een dag in het weekend van 22 en 23 januari 2011.
2. Zoek op die dag een plek bij het raam vanwaar u de hele tuin of het balkon overziet.
3. Houd pen en papier bij de hand en eventueel een vogelgids en verrekijker.
4. Tel een halfuur lang.
5. Noteer per soort het hoogste aantal dat u, in dat halfuur, tegelijkertijd in uw tuin ziet.
6. Vogels die alleen maar voorbij vliegen hoeft u niet mee te tellen.
7. Na het half uur tellen geeft u uw resultaten door via <http://www.tuinvogeltelling.nl>
8. De landelijke cijfers kunt u ook via de site volgen.

Nuttig om te weten:

- 's Morgens vroeg zijn vogels het actiefst en valt er dus het meest te tellen.
- U hoeft geen onderscheid te maken tussen vrouwtjes- en mannetjesvogels.
- Wilt u weten wat er bij u in de tuin zit? Op de site van de vogelbescherming kunt u eenvoudig nakijken welke vogels er zoals in uw tuin voorkomen en welk geluid ze maken.
- Zorg niet alleen goed voor de vogels, maar ook voor uzelf: een comfortabele plek en iets te drinken onder handbereik!
- U ontvangt na afloop een e-mail met uw persoonlijke resultaten!
- Op zondagavond 23 januari maakt Vogelbescherming Tuinvogel top 10 bekend.
- Vanaf zaterdagochtend 8.00 uur wordt het online telformulier actief om de site <http://www.tuinvogeltelling.nl>

Voedertips

Om u te verzekeren van vogels in de tuin is het handig een paar dagen van tevoren al te beginnen met voeren. Hier vindt u tips voor wat u vogels het best kunt voeren.

Merel, zanglijster, koperwiek, kramsvogel en spreeuw

Voedsel: Brood, gewelde krenten en rozijnen, kaasresten (zonder korst), fruit, schillen en klokhuizen, alle soorten bessen, etensresten (rijst en aardappelen) zonder zout. Voerplaats: Een sneeuwvrije plaats op de grond met beschutting vlakbij.

Mezen

Voedsel: Vetblokken, ongebrande en ongezoeten pinda's, kokosnoten, vogelzaden en zonnepitten. Voerplaats: Voedertafel of voederhuisje opgehangen in een boom.

Winterkoning, heggenmus en roodborst

Voedsel: Universeelvoer, meelwormen, broodkruimels, maden en larven, ongekookte haveremout. Voerplaats: Een zeer beschutte sneeuwvrije plaats.

Mus, vink en groenling

Voedsel: Bruin brood, onkruid-zaden, gemengd strooizaad, zonnepitten en etensresten zonder zout. Voerplaats: Op de grond, eventueel voedertafel.

Specht, boomklever en boomkruiper

Voedsel: Spek-zwoerd, ongebrande en ongezoeten pinda's, vetblokken, zonnepitten, kaas zonder korst. Voerplaats: Vastgemaakt aan een boomstam op een rustige plaats.

Waarnemingen 1-07 t/m 30-09-2010

In onderstaand overzicht zijn alleen bijzondere waarnemingen van vogels vermeld. Meldingen die na 5-10-2010 werden ontvangen zijn niet in onderstaand overzicht verwerkt. De geplaatste foto's zijn allemaal gemaakt in onze regio. Langs deze weg wil ik alle waarnemers bedanken voor de aangeleverde gegevens. Marcel Capello wordt bedankt voor het beoordelen van de inhoud van dit artikel en het geven van opmerkingen en aanvullingen.

Regio: Midden en Oost Zeeuws-Vlaanderen (vanaf grofweg het Paulinaschor tot en met Saeftinghe).

Nieuwe meldingen: Nieuwe meldingen kunt u sturen naar bertusbvb@gmail.com. De voorkeur gaat uit naar registratie via www.waarneming.nl. Bij de waarnemingen indien mogelijk vermelden: datum, aantal, leeftijd, geslacht, ter plaatse of overtrekkend en dergelijke.

Gebruikte afkortingen:

Laagwatertelling Saeftinghe **LWT**, Hoogwatertelling Saeftinghe **HWT**, Diverse waarnemers = **Div.wrns**, Braakman-Noord **BN**, Braakman-Zuid **BZ**, Telpost Margarethapolder **TELM**, Telpost 't Hellegat **TELH**, Autriche Polder **AP**, Verdrongen Land van Saeftinghe **VLVS**, Groot Eiland **GE**.

Futen tot en met eenden: Op 3-7 werd ook deze periode een **Kuifaalscholver** gezien in de Braakmanhaven (AW). **Jan van Genten** werden gezien op 25-9 (1) bij Hoek (RJ) en op 26-9 (1) bij Axel (LB). De **Grote Zilverreiger** die we in Zeeuws Vlaanderen minder vaak zien dan de **Kleine Zilverreiger** zijn waargenomen op: 20-8 (1) bij Axel (LB), 26-8 (1) overvliegend bij TELM (BvB), 5-9 (2) in BN (GvV), 5-9 (3) Paulinaschor (PdB), 5-9 (2) bij Philippine

(WdS), 25-9 (2) BN (MK), 26-9 (1) BZ (RR), 30-9 (1) bij GE (LB). **Kleine Zilverreigers** zijn weer veel gezien met een maximum van 113 op 12-9 in VLVS tijdens een LWT. 3 meldingen van **Koereigers** 21-7 (1) bij TELH (HB), 14-8 (2) VRLS (WvK,HC,MJ), 19-9 (2) VRLS (MJ). 14 **Ooievaars** in 1 groep werden cirkelend gezien nabij TELM (CS). Een schaarse **Zwarte Ooievaar** werd 30-7 bij Heikant waargenomen (SvdV). Op 14-8 werden in VLVS tijdens een LWT maar liefst 395 **Lepelaars** gezien (div.wrns).

Foto: Lepelaars -Saeftinghe, 14-8- Bert v. Broekhoven

Op TELM werden er op 17-9 187 langstrekkend gezien richting ZW (JL,BvB). Waarschijnlijk een groot deel van de groep die in Saeftinghe aanwezig was. **Purperreigers** werden alleen

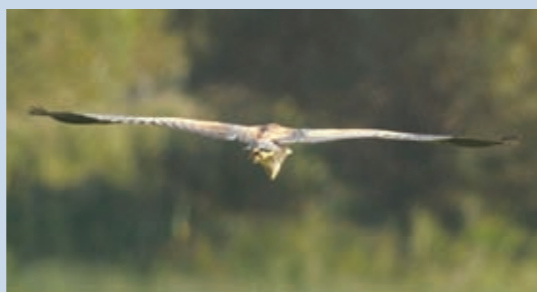

Foto: Purperreiger 4-9, Erik Drijvers

trekkend bij TELM waargenomen op 4-9 (1) (CE,MC,BvB,ED), 26-9 (1) (BvB,BV), 29-9 (1) (HM,EJ,BvB). Slechts 1 melding van 2 **Zomertalingen** vanuit VLVS (LWT) (WvdB,SdS,BvB) werd ontvangen.

Roofvogels tot en met Sterns: In de periode van 8-8 tot 29-9 werden in totaal 21, meestal trekkende, **Visarenden** gezien (div.wrns). Maximum op 1 dag was 3 op

1-9 bij TELH (HB). Op 7-9 werd een over de Westerschelde trekkende **Zwarte Wouw** waargenomen (KV). In de zomerperiode wordt de **Blauwe Kiekendief**, die niet in Zeeuws-Vlaanderen broedt, nauwelijks gezien. De meldingen: 5-8 (1) bij Zaamslag (BV), 18-8 (1) TELM (HM + ega, BvB), 21-8 (1) jagend bij Sluiskil (WdS), 26-8 (1) bij Axel (SvdV) 12-9 (1) jagend bij TELM (HM, BvB), 19-9 (1) VRLS (MJ). **Wespendieven** lieten zich 4 keer spotten nl: 3-7 (1) BZ (RR), 22-8 (1) BN (PD), 28-8 (1) BN (PM) en op 19-9 (1) Hertogin Hedwigepolder (AvdW). Dat de **Havik** hier nog niet algemeen is blijkt uit de 3 meldingen 14-8 (1), 16-9 (1) en 19-9 (1) allen in VLVS. (HC, AW MJ). Het **Smelleken** met zijn kenmerkende snelle vlucht werd tussen 12-9 en 29-9 5 keer gezien. Op 12-9 (1) TELM (HM,BvB), 15-9 (1) bij Hoek (LB), 20-9 (1) bij Zaamslag (BV), 25-9 (1) VLVS (AvdW) en 29-9 (1) bij TELM. De meldingen van **Kwartels**: 15,16 en 22-7 (1) nabij Axel (LB), 22-7 (1) bij Westdorpe (LB), 26-7 (1) en 6-8 (2) (LB,FT). Het **Porseleinhoen** die in de dekking van rietvelden leeft werd buiten Saeftinghe slechts 1 maal waargenomen en wel op 28-7 (1) bij Canisvliet (FT). In Saeftinghe waren er een aantal vangsten op het ringstation nl: 1-9 (1), 2-9 (3), 23-9 (1) en 29-9 (1) (WvK, JT, KM). **Strandplevieren** werden op 2 locaties gemeld. De meeste in VLVS en een mooi aantal nabij Terneuzen. **Krombekstrandlopers** worden alleen tijdens de trektijd gezien in Zeeland. Dit jaar 3 waarnemingen 21-8 (1) TELM (BvB), 2-9 (1) TELH (HB), 18-9 (3) TELM (MC,JL,BvB,ED). 1 **Kleine Strandloper** werd waargenomen bij AP (LB). De Grote Jager, een zeevogel, werd op 1-9 gezien bij Terneuzen (BV). Van de zeldzame **Lachstern** werden 2 exemplaren gezien bij AP (LB). Tussen 16-8 en 23-9 werden op diverse plaatsen **Zwarte Sterns** gezien. Het maximale aantal was 23 op 23-9 op de Westerschelde. (PW).

Duiven tot en met gorzen:

Met 9 waarnemingen zijn er gelukkig weer meer **Ijsvogels** gezien. 13-7 Hulst (1) AW, 18-7 (1) VLVS (HC), 18-7 (1) Rode Sluis (LB), 18-7 (1) VLVS (LWT), 29-7 (1) Hulst (HB), 18-8 (1) Hulst (RD), 2-9 (1) BN (MC), 9-9 (1) BN (ML), 25-9 (1) BN (PM). De **Zwarte Specht** werd op 1-9 en 2-9 (1) gezien in BN (MC,MK). Een 2e exemplaar werd op 26-9 bij Heikant waargenomen (JdK). Op het ringstation in Saeftinghe werd op 4-9 een prachtige vangst gedaan, nl een **Draaihals**. Bij TELH werd op 23-9 een **Rouwkwikstaart**

Foto: Draaihals 4-9 -Walter van Kerkhoven

waargenomen (HB). Erg bijzonder is de melding van een mogelijke **Waterspreeuw**. Gezien in Nieuw-Namen op 5-7. Dat er in Saeftinghe in het (vroeg) najaar **Waterrietzangers** voorkomen is bekend. Deze periode werd dat weer eens bevestigd door enkele vangsten op het ringstation in VLVS. Op 10-8 werden er maar liefst 5 gevangen en op 19-8 nog 1. (JT,KM). Tussen 17-7 en 18-9 zijn tot max. 5 **zingende Graszangers** gezien/gehooard in BN (Div.wrns). Tussen 6-7 en 22-8 werden er maximaal 2 gezien in VLVS (div.wrns). Slechts 3 meldingen van **Cetti's Zangers** nl: 12-9 (1) GE (KB), 27-9 (1) BN (KVV), 27-9 vangst (1) VLVS (JT). De enige melding van een **Grote Karekiet** betreft een vangst in VLVS op 20-8 (JT). Buiten VLVS werden Baardmannen gezien bij Zandberg (max 13) (HB) en bij Philippine (1) (RR). Een roepende **Ijsgors** passeerde op 29-9 TELM (BvB).

Exoten:

Casarca's werden gezien op 8-7 (2) bij de Eendragtspolder (BV), 18-7 (1) VLVS (LWT), 16-9 (1) GE (LB). Bij Zaamslag werd op 20-9 (1) **Carolina-eend** gezien (BV). Bij AP werden **Kleine Sneeuwganzen** gezien op 21-7 (2) bij AP (LB), op 22-7 (3) bij AP (LB), op 10-8 (1) (LB) en op 29-8 (2) (MC). Ook gewone **Sneeuwganzen** werden gezien nl: op 22-8 (3) bij Paal (BD) en op 16-9 (1) bij Ossensisse (AW).

Hieronder volgen de namen van de mensen, van wie ik gegevens heb verwerkt in bovenstaande. De afkortingen zijn in de tekst verwerkt.

L. Bekaert (LB), B. v. Broekhoven (BvB), K. Bryssink (KB), H. Bun (HB), P. d. Burck (PdB), W. vd. Bussche (WvdB), M. Capello (MC), H. Castelijns (HC), P. Dhaluin (PD), B. Dijkstra, C. Emeleer (CE), R. d'Hondt (RD), M. Jeurissen (MJ), R. Joos (RJ), W. v. Kerkhoven (WvK), M. Knipping (MK), J. Labelij (JL), P. Maas (PM), P. Meininger (PM), K. Minnaar (KM), E. Neve (EN), R. Remijnse (RR), G. v. W. d. Smet (WdS), S. de Smet (SDS), C Sol (CS), J. Tramper (JT), K. Vledder (KV), Vlierden (GvV), K. Vliet Vlietland, B. Vroegindewij (BV), A. vd. Wiel (AvdW), A. Wieland (AW), P. Wolf (PW),

Slakkeninventarisatie Puttingweg e.o., Hengstdijk (Slakkenwerkgroep KNNV Afd. Bevelanden, rapport nr. 97, d.d. 23-8-2010).

Op 22-8-2010 bezocht de Slakkenwerkgroep KNNV-Afd. Bevelanden het natuureservaat de Grote Putting bij Hengstdijk (km-hok 59-374). Het gebied moest slakjes van de polder en brak milieu opleveren, vanwege het oudland-karakter. Die verwachting kwam niet uit. Het slakkenwerk werd ditmaal verricht door Jaap Woets en ondergetekende.

De locatie

Het bezochte gebied ligt oostelijk van Hengstdijk, in de Grootte Hengstdijkpolder. De polder is van vóór 1161 (Wilderom, 1973). Aan de zuidzijde van het reservaat staat ter hoogte van de T-kruising Puttingweg - Karnemelkstraat een informatiebord, waarop wat over het gebied staat geschreven. Voor ons was van belang dat het om een stuk 'oudland' gaat, waar voorheen veen is gegraven - het zogenaamde moerteren - voor de zoutwinning. Die gebieden worden gekenmerkt door hun brakke karakter en de daarbij behorende natuurwaarden. Oudlandgebieden staan niet bekend om uitgestrekte opgaande begroeiingen met houtig gewas, zoals die ook hier duidelijk afwezig zijn. Het is een open, hobbelig landschap met veelal vochtig tot nat grasland. Ons viel op dat grote stukken grasland duidelijk verruigd waren.

Op stap

De excursie startte op de Puttingweg, ter hoogte van een doorsnijding met een sloot. Ooit had daar een duiker gelegen, maar die is vermoedelijk weggehaald. De nu resterende laagte dient als barrière voor de oplettende weggebruiker. Te voet gingen we verder over de onverharde weg, die als een lage graskade het noordwestelijke deel van de Grote Putting doorsnijdt. Op een oude kaart wordt de hele weg overigens als de Karnemelks Weg aangegeven. Meteen na de doorsnijding zijn we links en rechts in de slootjes langs de weg gaan vissen, wat weinig duidelijkheid gaf over de slakkenfauna. Een enkel oud huisje wees niet meteen op het actueel voorkomen van slakken. We hebben

wat gezeefde bagger meegenomen. Het was verrassend zó weinig aan te treffen; de waterkwaliteit was niet slecht, want er spartelden wel stekelbaarsjes in de zeef. De landslakken waren al even mager vertegenwoordigd. In het materiaal van de uitgehaalde sloten/gemaaide sloottaluds kwamen lege huisjes van de tuinslak en de behaarde slak tevoorschijn. Meestal oud materiaal. Jaap haalde nog wel een levende tuinslak uit het riet.

Verderop zijn we gaan kijken in een hoekje met riet, grenzend aan een maïsakker aan de noordwest zijde van de weg. Akker en weg zijn hier gescheiden door een brede sloot, welhaast op een watergang lijkend. Jaap nam de taak als slakkenvisser waar langs het water, terwijl ik die als slakkenraper uitoefende in het droge riet. Het vissen bracht liefst één levende jenkins' waterhoren boven de waterspiegel, we zagen ook wat verse, lege huisjes van de puntige blaashoren. De uitgezeefde bagger werd in het potje van het vorige monster gestopt, wat niet correct was.

Het kon tenslotte om verschillende watertypen met een eigen slakkenfauna gaan. Later kwamen uit dit mengmonster nog enkele lege huisjes van de ovale poelslak, tractorwielletje en gewone schijfhoren tevoorschijn. Een bar slecht resultaat! Mijn werk aan de landslakken tussen het riet werd beloond met drie levende gewone barnsteenslakken. Ze zaten in slecht ontwikkeld riet, op het hogere deel. In het vitale riet zag ik op de kale of gedeeltelijk met algen begroeide bodem niet één slak rondkruipen. Samen met het resultaat van de watervangsten was dit alles wat we die dag konden vinden.

Bij de dam van de maïsakker heb ik een poging gedaan behaarde slakken te vinden in de ruigte met brandnetel en distel. Geen enkele slak, of ook maar een restant, te vinden.

We zijn nog doorgelopen over de Puttingweg en hebben een grasland aan de zuidzijde bekeken. Verderop graasden vleeskoeien, die weinig interesse toonden. Het land

kende natte delen met een flora die eigen is aan zilte gronden. Dat komt dus overeen met de informatie uit een oud waterhuishoudingsplan (Provincie Zeeland, 1993), waar de 'brakke tot zoute natuurwaarden' van dit gebied op kaart zijn aangegeven. Rondom een ondiep water in dit grasland lag een brede zone met goudknopje, volop in bloei. Jaap heeft in het water nog een baggermonster verzameld, waarin het slakkenleven geheel ontbrak.

Na dit zoekwerk zijn we teruggegaan en hebben bij het begin van de Puttingweg - aan de noordwest zijde - nog naar een plas gekeken, die ogenschijnlijk onderdeel was van recente natuurontwikkeling. De plas was met schrikdraad omgeven om inloop van vee tegen te gaan. Verzamelen bleek er zinloos, de plas had deze zomer lang drooggestaan, gelet op de krimpscheuren die de waterbodem nog duidelijk toonde. Het dunne laagje water dat er stond, was van de flinke buien die er de laatste twee weken waren gevallen.

Een laatste poging werd gedaan aan de andere zijde van de Grote Putting, nabij de Hulsterweg/N60. Hier gekomen, op een gelijksoortig onverharde, maar niet doorgaande weg als de Puttingweg, bleek de situatie geen nieuws te bieden. Van aanvullend inventarisatiewerk is het dus niet meer gekomen. We hadden dit fraaie gebied beleefd en zijn

huiswaarts gegaan. Een kudde jongvee hobbelde een flink stuk geïnteresseerd mee aan de andere kant van het raster. Die jeugdige vitaliteit van de dieren ontroerde me plotsklaps, denkend aan hun maar korte bestaan als vleeskoe.

Tot slot

In de reeks inventarisaties van de Slakkenwerkgroep hebben we zelden zo weinig soorten kunnen vinden. Natuurlijk, geen score is ook een resultaat. De langdurig droge periode zal een rol gespeeld hebben. Er zijn ook geen strooiselmonsters genomen, die wat kleine soorten konden opleveren. Een uitgebreide inventarisatie, onder gunstiger omstandigheden, zal moeten uitmaken of het natuureservaat de Grote Putting ook voor de slakken iets te betekenen heeft.

Literatuur:

Wilderom, M.H., 1973. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken IV, Zeeuwsch-Vlaanderen. - Den Boer, Middelburg. 567 pp.

Provincie Zeeland, 1993. Waterhuishoudingsplan 1993-1997. - Provincie Zeeland, Middelburg.

Stiboka, 1987. Bodemkaart van Nederland, 1:50.000. Blad 49 West, Bergen op Zoom. - Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Harry Raad

Soortenlijst mollusken Puttingweg e.o., Hengstdijk (km-hok 59-374); inventarisatie 22-8-2010, Slakkenwerkgroep KNNV-Afd. Bevelanden.

		levend	levend	dood	dood
		juv	ad	juv	ad
landslakken					
Cepaea nemoralis			1	1	2
Succinea putris	Gewone barnsteenslak	3		2	
waterslakken					
Gyraulus crista	Traktorwielletje			1	1
Physella acuta	Puntige blaashoren			5	
Planorbis planorbis	Gewone schijfhoren			3	
Potamopyrgus antipod-	Jenkins' waterhoren		1	4	
Radix ovata/ peregra	Ovale poelslak s.l.			1	

Zinderende (zesde) Nationale NachtvlinderNacht op 9 juli 2010

In "de Oase van Ossensisse" eindigt vlinderfeest pas in de vroege uren!

Vrijdagnacht 9 juli 2010 zijn op meer dan 278 plaatsen in het land 26.986 nachtvlinders geteld.

De huismoeder (*Noctua pronuba*) is op 89 excursiepunten totaal 1.815 keer gezien en is daarmee de winnaar van de NNN 2010!

Zeeland

Natuurlijk deden de Zeeuwse vlinderwerkgroepen van de Vlinderstichting ook weer mee. Op een aantal plaatsen werd een excursie gegeven. Op elf locaties stonden lichtvallen

Foto: Een vanggroep aan het werk in Ossensisse - E.Taelman

De Zeeuwse top-10 wijkt wat af van de landelijke, maar ook in Zeeland staat de huismoeder op de eerste plaats.

1	huismoeder	<i>Noctua pronuba</i>	201
2	graswortelvlinder	<i>Apamea monoglypha</i>	180
3	gerande spanner	<i>Lomaspilis marginata</i>	169
4	gewone stofuil	<i>Hoplodrina octogenaria</i>	165
5	houtspaander	<i>Axylia putris</i>	144
6	stompvleugelgrasuil	<i>Mythimna impura</i>	141
7	grijze stipspanner	<i>Idaea aversata</i>	129
8	gewone worteluil	<i>Agrotis exclamatoris</i>	111
9	vuursteenvlinder	<i>Habrosyne pyritoides</i>	96
10	groente-uil	<i>Lacanobia oleracea</i>	70

Foto: Huismoeder - J. de Bakker

Excursie Ossensisse

De insectenwerkgroep van de Stelkluut annex vlinderwerkgroep Zeeuws Vlaanderen (Oost) was te gast bij de familie Fortuin aan de Oostdijk te Ossensisse.

Het erf van de familie Fortuin, met biologische bloemen- en groentetuin en een weilandje

en er werden ook nog wat losse waarnemingen doorgegeven.

Met 4.210 vlinders staat Zeeland op de 2e plaats. Er werden 190 macro- en 50 microsoorten gezien.

De meeste vlinders (1086 ex) werden in Zeeland gevangen in s-Heer Arendskerke door Cees Los. Ossensisse volgt met 860 ex op de tweede plaats. De meeste macro's (586) werden gevangen te Oostburg, gevolgd door s-Heer Arendskerke (571) en Ossensisse (510).

met diverse fruitbomen en een natuurlijke vijver, is omringd door een windsingel met diverse boomsoorten en is een oase in het cultuurlandschap. Het is ook het domein van een paar steenuilen met jongen. Regelmatig worden er nachtvlinders gevangen voor het

provinciale nachtvlinderonderzoek. De gastvrouw en gastheer wilden er een vlinderfeest van maken en daarin zijn ze uitstekend geslaagd. Toen we het erf opreden stond er al een flinke feesttent voorzien van meubilair en (gekoelde) drank. In de vooravond werden de lichtvallen geplaatst en twintig bomen werden voorzien van smeer.

Het weer was uitzonderlijk warm. Om negen uur 's avonds was het nog 25 graden. Om half drie in de nacht was het nog 21 graden. De belangstelling was groot. Twintig personen kwamen een kijkje nemen en velen bleven tot het eindsignaal om half drie.

Foto: Diavoorstelling - E. Taelman

Na een korte kennismaking en een inleidend verhaal van Joop de Bakker kregen de aanwezigen een fraaie diapresentatie van Joop Rijnders te zien. De diapresentatie van Joop Rijnders was een voorproefje op wat we konden verwachten.

Ondertussen was het al donker geworden en kon het echte vlinderwerk beginnen.

In de tent was voldoende licht om de soorten op naam te brengen en er vormden zich vaste ploegjes die de vlinders ving en een ploegje dat de vlinders op naam bracht.

De vangploegen zorgden voor een constante aanvoer en ook op smeer werden heel wat vlinders gevangen. Om half drie besloten we te stoppen en kon de tussenbalans worden opgemaakt.

Foto: Tijd voor een hapje - I. Fortuin

2010

De lichten werden niet gedoofd en de vallen zouden 's morgens geleegd worden.

Wat uren later waren we weer aan de slag om de resterende vlinders te vangen en op naam te brengen. Weer was het bloedheet. Maar in de schaduw van een grote notenboom was het goed toeven. Af en toe lasten we een korte pauze in als de gastvrouw ons weer kwam verwennen. De eindbalans kon worden opgemaakt.

Soorten en aantallen

Dat we zoveel soorten en zoveel vlinders zouden vangen hadden we vooraf niet verwacht. Totaal werden er 510 macro's en 350 micro's

Foto: Witte hermelijnvlinder - J. de Bakker

gevangen. Het aantal soorten bedroeg 74 macro- en 29 microsoorten.

De zeer zeldzame Witte hermelijnvlinder komt alleen in het zuiden van Nederland voor en werd gevangen te Ossensisse.

Bedankt

Wij danken de Vlinderstichting voor de publiciteit, collega Joop Rijnders voor de diapresentatie en Jacques en Irene voor de gastvrije ontvangst en hun bijdrage tot het welslagen van deze vlinderavond. En alle bezoekers voor de belangstelling!

Volgende keer

Wilt u er ook eens bij zijn? Dat kan, want de volgende Nationale NachtvlinderNacht is volgend jaar op vrijdag 2 september 2011. Wij zoeken nog een leuke locatie en houden u op de hoogte.

Joop de Bakker en Eddy Taelman

Vestiging van een broedpaar Slechtvalken op de watertoren Axel

Foto: Watertoren in Axel - Lucien Calle

Op de watertoren Axel is in december 2004 een nestkast voor Slechtvalken geplaatst. De kast hangt op 55 m hoogte. Het eerste jaar was de kast bezet door een paar Torenvalken (*Falco tinnunculus*), waarna tot en met de zomer van 2009 steeds Holenduiven (*Columba oenas*) in de kast hebben gebreed. In de winter van 2003/04 werd voor het eerst opgemerkt dat door Slechtvalken op de toren werd overwinterd. Dat is nadien zo gebleven, soms ging het om één exemplaar en soms om een paar. De vogels kwamen aan in het najaar en waren begin maart weer verdwenen. Op 11 juni 2009 werd een vrouwtje van één jaar oud op de toren waargenomen. Dat was vroeger in het jaar dan normaal. Op 21 augustus kreeg zij gezelschap van een man van twee jaar of ouder. Ze zijn beide de hele winter gebleven en hebben in het voorjaar van 2010 succesvol gebreed. In deze bijdrage beschrijven wij het gedrag van beide vogels vanaf de vestiging tot en met de eerste weken na het uitvliegen van de jongen en het voedsel in die periode.

Methode

De eerste auteur woont op 400 meter van de watertoren en kan staand in zijn tuin de vo-

gels observeren. Hij maakt daarbij vaak gebruik van een telescoop. Regelmatig werden door hem aantekeningen gemaakt van het gedrag. Bovendien werden in de periode vanaf de vestiging (11 juni 2009) tot en met 5 juni 2010 42 keer prooiresten uit de goot (op 55 meter hoogte!) verzameld. Soms werden tussentijds prooiresten op de grond aan de voet van de watertoren opgeraapt. Deze zijn 'toegewezen' aan het dichtst bij gelegen gootbezoek. De prooiresten werden binnen enkele dagen gedetermineerd of zijn meteen na het verzamelen ingevroren om later te worden uitgezocht. De determinaties zijn uitgevoerd door de tweede auteur. Prooien die hij niet (met zekerheid) kende, werden op naam gebracht door Peter van Geneijgen of Kees Schreven.

Toen op 5 februari 2010 tijdens het verzamelen van prooiresten het vrouwtje alarmeerde, is de bezoekfrequentie teruggebracht van eens per week naar eens per vier weken. Vanaf de tweede helft van mei, toen de jongen (bijna) vliegvlug waren, is de frequentie weer opgevoerd.

De herkomst van de Postduiven (*Columba livia*) is achterhaald met behulp van de ring die elke Postduif, die aan wedvluchten meedoet, verplicht is te dragen. Op de ring staat

Foto: Slechtvalk - Lambert

het geboortjaar, het land van herkomst en een identificatienummer. Via websites van postduivenhouders zijn de telefoonnummers van eigenaars opgespoord en vervolgens de postcode van de duivenhouder (kweker). Voor de Nederlandse en Belgische duiven zijn de postcodes gelinkt aan coördinaten. Voor duiven van elders zijn de coördinaten opgezocht met behulp van <http://www.google.nl/maps>.

Gedrag van de ouders en de jongen

Het vrouwtje werd voor het eerst op 11 juni 2009 op de toren waargenomen. Ze was toen circa één jaar oud (veel bruin in het verenkleed in plaats van het leigrijs van een volwassen vogel). Op 21 augustus 2009 kreeg ze gezelschap van een geheel grijze man (twee 2 jaar of ouder). Het mannetje is geringd met een metalen ring aan de linkerpoot en een rode ring aan de rechterpoot. De rode ring is iets hoger dan de metalen, maar een stuk lager dan de in Nederland gebruikte kleurringen. Over de herkomst is ons (nog) niets bekend. Ze waren dagelijks op de toren te zien en sliepen meestal voor het raam of op een betonnen uitstekende rand aan de oostzijde (lijzijde) van de toren op een hoogte van 40-50 meter. Op 20 januari

2010 werd voor het eerst balts waargenomen. Beide ouders voerden toen schijnaanvallen op elkaar uit. Op 3 februari werd er luid naar elkaar geroepen en gingen beide vogels daarna op het bordes voor de nestkast zitten. Tijdens het verzamelen van prooiresten op 5 februari werd er voor het eerst gealarmeerd. Het was het vrouwtje dat luid roepend rondvloog. Op 9 februari werd het vrouwtje voor het eerst in de kast gezien, maar bracht ze de nacht nog door buiten de kast. Op 13 februari was er voor het eerst een aanwijzing dat alleen het mannetje nog maar jaagde (en het vrouwtje zat op te vetten, het leggen van eieren kost namelijk veel energie). Die energie, in de vorm van prooien, wordt door het mannetje aangesleept in de aan de eileg voorafgaande periode (Ratcliffe 1993). Op 11 maart werd voor het eerst een prooi-overdracht gezien. Later, toen tijdens het ringen van de jongen de vleugellengte van het oudste jong werd opgemeten en hieruit de start van de eileg kon worden berekend, zou blijken dat op die dag het eerste ei was gelegd. De enige paring werd waargenomen op 13 maart. Tussen 11 en 16 maart was het vrouwtje vaak in de nestkast, maar niet continu. Ze zat regelmatig buiten, waar ze de aangevoerde prooi overnam, poetste of op de gootrand zat. Vanaf 16 maart werd de binding met het nest groter. Ze zat vast te broeden en kwam alleen nog maar van het nest om prooi over te nemen. Ze at die telkens buiten het nest op. Het mannetje ging dan meestal op de eieren zitten, maar soms op het bordes voor de kast. Dat zou zo blijven

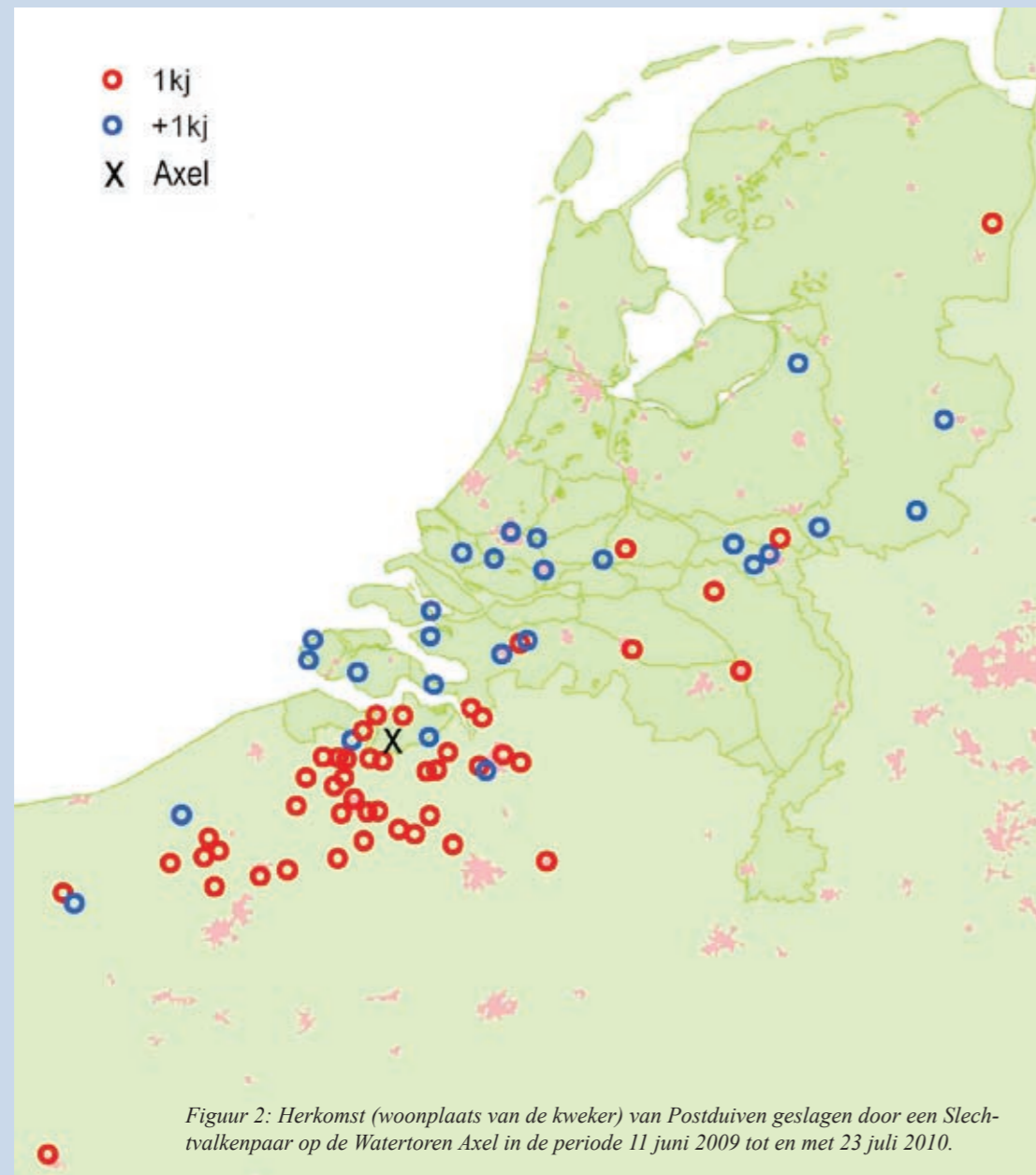
Foto: Slechtvalk - Lambert

Waarom Postduiven, waar komen ze vandaan en hoe oud zijn ze?

Tijdens het broedseizoen worden vooral Postduiven gegeten. Het aanbod daarvan is groot omdat er in de periode vanaf begin april tot en met begin september veel wedvluchten zijn (<http://www.npo.nl/vluchten> en <http://www.kbdb.be/-index.php?page=579>). Bovendien raken veel jonge duiven tijdens het opleren (africhting) de weg kwijt. De verliezen van jonge duiven tijdens het opleren en de wedvluchten bedroegen (het gaat om cijfers van rond de eeuwwisseling) zowel in België als in Nederland circa 25% (Giaser et al. 2002). Postduiven zijn afstammelingen van Rotsduiven (*Columba livia*). Ze verblijven bij voorkeur bij (hoge) gebouwen en niet in een bomen, zoals bijvoorbeeld Houtduiven (*Columba palumbus*) graag doen. What's in a name? De 66 meter hoge watertoren werkt als een magneet op (verdwaalde)

Postduiven. Ze zijn daar een gemakkelijke prooi. Van de 121 geslagen Postduiven hebben we van 81 exemplaren de ring gevonden. Op de ring staat het geboortjaar en een identificatienummer. Van één duif weten we wel de herkomst maar niet het geboortjaar. Deze duif droeg een metalen ring met de inscriptie "Je suis perdu 03 21935437". Het betekent "ik ben verdwaald". Het telefoonnummer is van een duivenhouder uit Wardrecques nabij Saint-Omer in NW Frankrijk. In Figuur 2 wordt een overzicht van de geboorteplaatsen van de door Slechtvalken nabij de watertoren geslagen Postduiven gegeven. De dichtstbijzijnde duiven zijn afkomstig van Wachtebeke, Zelzate en Terneuzen op respectievelijk 8, 9 en 10 km van de watertoren. Het is niet aannemelijk dat Slechtvalken deze duiven nabij het hok van een duivenliefhebber hebben gegrepen. Slechtvalken jagen binnen een straal van twee tot drie

Figuur 2: Herkomst (woonplaats van de kweker) van Postduiven geslagen door een Slechtvalkenpaar op de Watertoren Axel in de periode 11 juni 2009 tot en met 23 juli 2010.

kilometer rondom het nest (Rockenbauch 1998), maar grijpen kennelijk geen Postduiven binnen dat gebied. Postduivenhouders in de omgeving van de watertoren Axel hebben daarom niets van de Slechtvalken die er huizen te vrezten. Wij denken dat de Slechtvalken (vrijwel) alleen verdwaalde duiven pakken (zie verderop).

In 54 van de 81 gevallen ging het om een jonge Postduif, 18 duiven waren in hun tweede levensjaar en negen duiven waren twee jaar of ouder. Van de 54 jonge duiven waren er slechts tien afkomstig uit Nederland, twee uit Frankrijk en 44 uit België. Uit de wedvluchtschema's van 2010 van de Nederlandse Vereniging van Postduivenhouders (<http://www.npo.nl/vluchten/co-oordinaten>) en de Koninklijke Belgische Duivenliefhebbersbond (<http://www.kbdb.be/-index.php?page=579>) blijkt dat wedvluchten in 2010 uitsluitend plaatsvonden vanaf zuidelijk gelegen locaties. Door ons wordt aangenomen dat duiven afkomstig uit gebieden ten zuiden van de watertoren zijn verdwaald. Bij de volwassen Postduiven is wat betreft de herkomst van de duiven het beeld juist andersom. Van de 37 exemplaren zijn er slechts vijf afkomstig uit het gebied ten zuiden van de watertoren. Dit zouden duiven kunnen zijn die tijdens een wedvlucht zijn gegrepen.

Dank

Eddy Matthijs hielp met het ophangen van de kast en zorgde bij elk bezoek voor een vrolijke noot (soms letterlijk!). Peter van Geneijgen en Kees Schreven determineerden een aantal lastige prooiresten. Martin Mollet ringde de jongen. Hij deed dat in verband met zijn ringersexamen en slaagde met

2010

glans. Lambert Cox en Brenda Jasperse-De Haan leverden foto's bij dit artikel. Peter van Geneijgen en Rob Bijlsma voorzagen een eerdere versie van commentaar en Wannes Castelijns maakte figuur 2.

Literatuur

- CBS. 1994. Ornithologisch Basisregister (elektronische publicatie), Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Voorburg.
- Cramp S. 1977-1994. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. Vol. I-IX. Oxford University Press, Oxford.
- Dekker D 2010. Over prooien en prooi resten.... De Takkeling 18 (2): 156-158.
- Ende, G van den. 1999 -2008 in serie. Voedsel Slechtvalken in Zierikzee. <http://www.roofvogelszeeland.nl/Publicaties/Losse-publicaties/View-category.html>.
- Gaiser J.F., Oortmerssen G.A. van, Sluis J. van der Waart, L.W. van der & Winkel A. 2002. Belgisch onderzoek bevestigt cijfers WOWN enquête. De werkgroep Wetenschappelijk Onderzoek Welzijn Duiven van de NPO. <http://www.npo.nl/achtergrond/bijdragen-van-de-wowd/rapporten-en-bestanden/publicaties-wowd>
- Mellenberg J. 2009. Voedsel Slechtvalken in Zierikzee <http://www.roofvogelszeeland.nl/Publicaties/Losse-publicaties/View-category.html>.
- Ratcliffe D. 1993. The Peregrine Falcon. Second Edition. T & AD Poyser London.
- Rockenbauch D. 1998. Der Wanderfalke in Deutschland und umliegenden Gebieten. Band 1: Verbreitung, Bestand, Gefährdung und Schutz. C. Hölzinger, Ludwigsburg Baden-Württemberg.

Foto's: Vlonge Slechtvalk - Lucien Calle

Excursies, wandelingen, fietstochten

januari	Knotwerk-groep	<p>Za 8 januari: Knotwilgen knotten bij mevr. de Bont <i>Tijd:</i> 9.30u <i>Plaats:</i> Oude Zeedijk 9, Axel <i>Contact:</i> Lucien Calle, 06-22792100 of lucalle@zeelandnet.nl We werken op een prachtig erf met veel natuurelementen als poelen, knotbomen, hoogstamfruitbomen en bomenrijen. Er zijn veel verschillende klussen, maar knotbomen knotten is hier de hoofdmoot. Voor koffie/thee zal worden gezorgd.</p>
	Vogelwerk-groep	<p>Donderdag 20 januari: Lezing over meeuwen of een andere vogelsoort door Henk Casteleijns <i>Tijd:</i> 19.30u <i>Plaats:</i> Bezoekerscentrum Saeftinghe <i>Contact:</i> Henk Casteleijns Het wordt of een verhaal door Roland Jan Buis over meeuwen of een verhaal door Henk Casteleijns en Willy Vink over het broedgeval van de Slechtvalk op de watertoren in Axel. Wat het wordt is nog niet bepaald.</p>
	"t Stekkerkje	<p>Vrijdag 21 januari: vogels in de winter en wintervoedsel maken <i>Tijd:</i> 19.00u <i>Plaats:</i> Walstraat 7, Terneuzen <i>Contact:</i> Anja van der Giesen, 0115-617524, vinkegiessen@tele2.nl Meenemen: een oud stenen bloempotje of kopje met oor Om de vogels een handje te helpen in de winter gaan we pindasnoeren, vetbollen en een echte spechtenstam maken. Ook gaan we dia's kijken van vogels die op dit voedsel af zullen komen.</p>
	Knot-werkg. -Knotgr.	<p>Zaterdag 22 januari: Knotwilgen knotten bij familie Ottens. <i>Tijd:</i> 9.30u <i>Plaats:</i> Klapstraat 41, Koewacht <i>Contact:</i> Lucien Calle, 06-22792100 of lucalle@zeelandnet.nl We werken op een mooi erf, met veel hoogstamfruitbomen en knotbomen. De knotwilgen staan langs de kreekoever. Voor koffie/thee zal worden gezorgd.</p>
februari	Knot-werkg. -Knotgr.	<p>Zaterdag 5 februari: Knotten bij Grootte gat, Koewacht <i>Tijd:</i> 9.30u <i>Plaats:</i> Fortdijk Koewacht, aan de noordwest oever van het Grootte gat. <i>Contact:</i> Lucien Calle, 06-22792100 of lucalle@zeelandnet.nl Langs de oever van het Grootte gat staat een grote groep knotbomen. We pauzeren bij fam Matthijs. Voor koffie/thee zal worden gezorgd.</p>
	Steltkluut	<p>Zaterdag 12 februari: Vrijwilligersdag Tholen <i>Tijd:</i> Ontvangst vanaf 9.30u <i>Plaats:</i> Hollandhuis Poortvliet, Tholen <i>Contact:</i> Lucien Calle, 06-22792100 of lucalle@zeelandnet.nl Eenmaal jaarlijks komen alle vrijwilligersgroepen die zich in Zeeland met natuur en landschapsbeheer bezig houden, samen. Het is een gezellige dag, waarop er natuurlijk wel ook gewerkt wordt. Daarnaast ook de nodige educatieve en leuke bezigheden. Tot slot wordt er weer een nieuwe Gouden Jirizaag uitgereikt aan de vrijwilliger die zich het meest verdienstelijk heeft gemaakt. Vertrek vanuit Terneuzen om 8.30 uur! Voor koffie/thee zal worden gezorgd. Opgeven verplicht.</p>
	Vogel-werkg. -Vogelgr.	<p>Donderdag 17 februari: vergadering Vogelwerkgroep "De Steltkluut" <i>Tijd:</i> 19.30u <i>Plaats:</i> Buurthuis Oudelandse Hoeve, Edvard Grieghof 113 Terneuzen <i>Contact:</i> Bram Vroegindeweij, vroegtol@zeelandnet.nl Belangstellenden, of zij die wat meer willen weten over de vogelwerkgroep zijn eveneens van harte welkom.</p>
	"t Stekkerkje	<p>Zaterdag 19 februari: Kalmthoutse heide en bezoekerscentrum De Vroente <i>Tijd:</i> verzamelen om half 9, vertrek om 8:45 uur. We verwachten rond 14.30u weer terug te zijn op het busstation in Hulst en rond 15.00u in Terneuzen. <i>Plaats:</i> Bezoekerscentrum Kalmthout. Vertrek vanaf tankstation Texaco (kruispunt McDonalds) om 8.00u of vanaf busstation Hulst in de Zandstraat om 8.30u <i>Contact:</i> Hanneke Smulders, 0115-608699 of HannekeSmulders@wxs.nl <i>Meenemen:</i> eten en drinken, warme kleding. <i>Let op:</i> voor deze activiteit zoeken we nog ouders die bereid zijn met hun auto mee te rijden. Verder vragen we een bijdrage van 3,- per kind voor deelname aan de activiteit. Betalen bij vertrek. In het bezoekerscentrum mogen we uilenballen pluizen en de botjes door een binoculair bekijken. Als we weten wat uilen op het menu hebben, gaan we ons inleven in hoe het is om een uil te zijn met het uilenspel. Tot slot maken we een mooie winterwandeling over de heide.</p>
maart	Knotwerk-groep	<p>Zaterdag 26 februari: Knotten bij familie van der Tas <i>Tijd:</i> 9.30 uur <i>Plaats:</i> Zuidelijk 10 te Hengstdijk <i>Contact:</i> Lucien Calle, 06-22792100 of lucalle@zeelandnet.nl Werken op een schitterend erf met tal van natuurelementen, zoals hoogstamfruit, meidoornhaag, poelen en een heuse muizenbiotoop. Voor koffie/thee zal worden gezorgd.</p>
	Knotwerk-groep	<p>Zaterdag 12 maart: Werken in het Gaaienbos <i>Tijd:</i> 9.30u <i>Plaats:</i> Parkeerplaats kinderdijk Axel, bij ingang Smitschorrebos. <i>Contact:</i> Bas v/d Maas 06-10755586, of Lucien Calle, 06-22792100, lucalle@zeelandnet.nl Eenmaal jaarlijks gaan we de jongeren helpen met het beheer van het Gaaienbos. Er kan wat worden gedund, en de poelen kunnen weer wat worden open gezet. We pauzeren in het bos, dus zelf een picknick meenemen.</p>
	Vogel-werkg. -Vogelgr.	<p>Donderdag 17 maart: Lezing over de trektelpost Margarethapolder door Bert van Broekhoven <i>Tijd:</i> 19.30u <i>Plaats:</i> Bezoekerscentrum Saeftinghe <i>Contact:</i> Bert van Broekhoven of bertusbvb@gmail.com Bert zal vertellen over het ontstaan van de telpost, de 1 e ervaringen, resultaten van de tellingen en natuurlijk het fenomeen vogeltrek</p>
	"t Stekkerkje	<p>Zondag 20 maart: Vogelpark 't Zwin <i>Tijd:</i> vertrek om 10 uur. Weer terug op het busstation rond 15 uur. <i>Plaats:</i> vertrek vanaf busstation Terneuzen aan de sluisen <i>Contact:</i> Marjon Spruyt, 0114-314280 of marjons@hetnet.nl <i>Meenemen:</i> warme kleding, het kan daar echt heel koud zijn aan de kust. Lunchpakketje. <i>Let op:</i> voor deze activiteit zoeken we nog ouders die bereid zijn met hun auto mee te rijden. Kosten voor entree park tot 11 jaar € 3,20 12 en ouder € 5,20. Betalen bij vertrek. Vorig jaar ging het bezoek aan het vogelpark vanwege het slechte weer niet door. Dit jaar doen we nog een poging om al die bijzondere vogels eens te gaan bekijken. Ga je mee?</p>
Knotwerk-groep	<p>Zaterdag 26 maart: Werken in het Vennebos <i>Tijd:</i> 9.30u <i>Plaats:</i> Vennepad Koewacht <i>Contact:</i> Lucien Calle, 06-22792100 of lucalle@zeelandnet.nl Traditiegetrouw gaan we de laatste werkdag naar het Vennebos, waar heel veel kleine karweitjes op het programma staan. Daarnaast worden ook de amfibieën in de poelen weer geteld. We pauzeren in het bos, dus zelf een picknick meenemen.</p>	

deze pagina is leeg vanwege het layout, omdat het Stekkertje met een rechte pagina begint- is alleen bij de opmaak niet in het boekje

Dieren in december

- Allerlei kleine zoodieren: gaan in winterslaap
- Amfibieën: gaan in winterslaap
- Citroenvlinder: gaat in winterslaap
- Wilde zwanen: overwinteren op weilanden

Foto: Gewone padden in winterslaap - Sandra Dobbelaar

Foto: Baardvleermuis in winterslaap - Sandra Dobbelaar

Planten in december

Op 21 december wordt het winter. Wat is er nog groen?

- Naaldbomen
- Klimop blijft altijd groen blad houden
- In tuinen en parken blijven de laurier en de buxus ook altijd groen
- De bladeren van haagbeuk kleuren wel roodbruin maar blijven de hele winter zitten.
- Ook de wilde liguster laat 's winters niet al zijn blaadjes vallen.

Foto: De wilde liguster - Sandra Dobbelaar

En komt daar nou al een sneeuwklonk boven de grond?

Annemarie Murre

Dierenrecords

Wist je dat dieren een aantal dingen veel beter kunnen dan mensen??

Wist je dat de cheetah de snelste renner is? Hij kan wel 100 km per uur lopen. Hij houdt het niet lang vol. Meestal maar 200 meter. Als hij meer dan 500 meter zo hard zou lopen, valt hij meteen dood neer.

Wist je dat de snelste zwemmer de zwaardvis is? Die kan wel 130 kilometer per uur

zwemmen. Hij is nog sneller dan de cheeta. En dat is best bijzonder want snel gaan in water is moeilijker dan buiten het water. Jij loopt ook sneller dan je zwemt.

Maar het kan nog sneller. Want de snelste vlieger is de slechtvalk. Wist je dat die familie is van de torenvalk ofwel stekkerkje? Hij kan wel tot 300 kilometer per uur vliegen!

Annemarie Murre

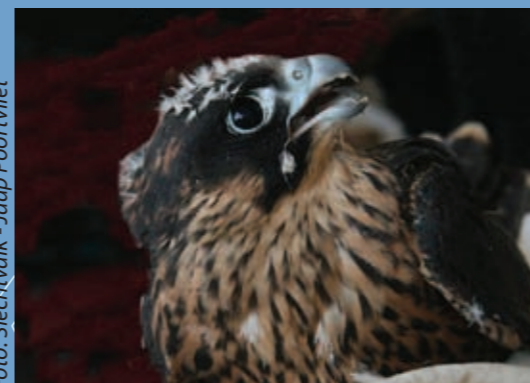

Foto: Slechtvalk - Jaap Poortvliet

Foto: Slechtvalk - Jaap Poortvliet

Wilgenfluitje maken

Wilgenhout is heel zacht hout. Vroeger maakten boeren klompen van wilgenhout. Dat kan je makkelijk snijden. Van jong wilgenhout kan je ook snel een heel leuk fluitje maken. Vraag met het snijden maar om hulp aan een volwassene.

Wat heb je nodig:

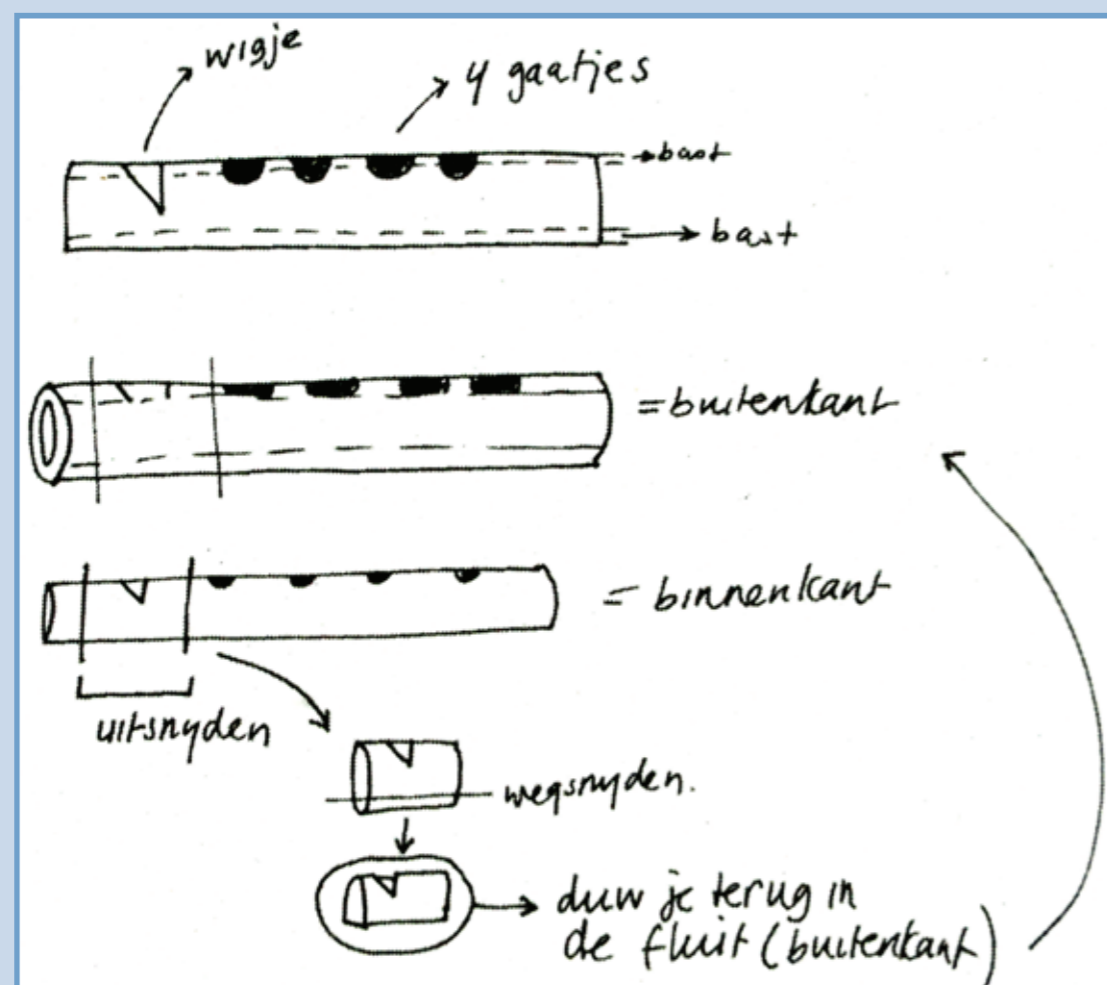
- Een jong wilgentakje van ongeveer een centimeter dik
- Een scherp mesje

Wat moet je doen:

- Snij van de tak een recht stuk af van ongeveer 10 cm en snij bovenin de tak een wigje uit

- Snij aan dezelfde kant waar je het wigje hebt gemaakt 4 gaatjes uit de schors
- Klop nu het stokje een tijdje op een steen. Als het goed is komt de schors los van de binnenkant. Als de bast los is geklopt, duw je de binnenkant uit de bast
- Je snijdt de binnenkant af precies onder het wigje
- Van de achterkant van dit kleine stukje snij je nu een beetje weg over de hele lengte
- Je steekt het stukje weer terug in de schors
- Nu is je fluitje klaar, proberen maar! Als je geen wilg kunt vinden, dan kun je ook het hout van een vlierbes nemen.

Annemarie Murre

Paddenstoelen

Kabouter Spillebeen heeft behoorlijk veel keuze op dit moment. Overal staan paddenstoelen om eens heerlijk op te wippen. Toch zal dat niet bij elke paddenstoel zo eenvoudig zijn. Ze hebben nl. niet allemaal zo'n mooie steel en hoed. Wippen op een gele trilzwam of krulhaar bekerzwam zal niet meevallen. Je kunt geen steel of hoed ontdekken. Een zadelzwam zit misschien wel heerlijk, maar echt lekker wiebelen kan hij niet. Met zijn korte steel zit hij dicht tegen de boomstam aan. Als een paddenstoel wel

een steel heeft met hoed, wil dat nóg niet zeggen dat het zal lukken. Ruik maar eens aan een grote stinkzwam... Zou je daar op willen zitten? Of een blauwe schorsmycena. Die is maar een paar centimeter groot. Als Spillebeen daar zijn billen op zet...

Tja. Ook al zijn er veel paddenstoelen. Spillebeen zal toch nog even moeten zoeken naar eentje die geschikt is. Misschien is die witgestipte vliegenschwam nog zo gek niet.

Sandra Dobbelaar

Foto: Gele Trilzwam - Sandra Dobbelaar

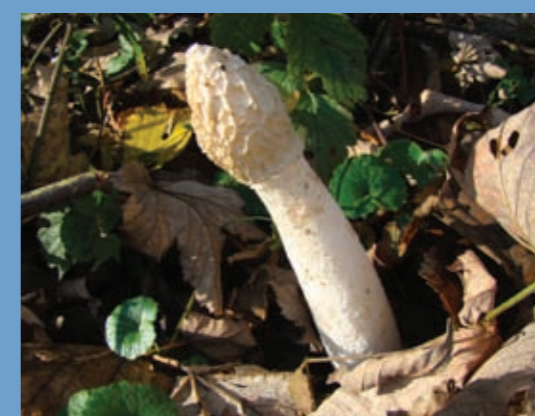

Foto: Grote Stinkzwam - Sandra Dobbelaar

Foto: Krulhaar Bekerzwam - Sandra Dobbelaar

Foto: Blauwe Schorsmycena - Sandra Dobbelaar

Foto: Vliegenschwam - Fons de Beijin

Foto: Zadelzwam - Sandra Dobbelaar

Vogels voeren en beloeren

Als het vriest en sneeuwt is het voor vogels niet altijd makkelijk om eten te vinden. We kunnen ze dan een handje helpen door wat voer voor ze klaar te leggen. Wanneer je het voedsel op verschillende manieren verpakt, heb je voor elke vogelsoort iets te bieden. Een zaadbal voor de mezen, een voedertafel voor de grotere vogels en een speciale stam om spechten te lokken.

Zorg dat je het voedsel niet te ver van het raam neer zet. Dan kun je vanuit je luie stoel de etende vogels beloeren. Kijk maar eens wat er allemaal op het eten afkomt.

Mezenmaaltijd

Dit heb je nodig: een halve kokosnoot, een touwtje, gesmolten braad of frituurvet, zaden en etensrestjes.

Bind een touwtje aan de uitgeholde halve kokosnoot. Giet er en mengsel in van gesmolten braadvet en allerlei zaden en etensrestjes, zoals koekkrumels, cornflakes, havermout en stukjes kaas. Laat het mengsel stollen in de kokosnootschaal en hang de mezenmaaltijd daarna omgekeerd aan een boomtak. Als je geen kokosnoot hebt, dan kun je ook een stenen bloempot gebruiken.

Voedertafel

Dit heb je nodig: een platte plank, gaas. Je kunt de plank ergens vastmaken waar geen pootjes kunnen komen. Je kunt de plank op een lange paal timmeren met veel gaas er om heen. Ook kun je de plank in een boom hangen met een dakje er overheen. Op de plank strooi je elke dag brood en zaden voor de vogels.

Holle boomstam

Dit heb je nodig: een stukje boomstam, een boor, mezenvoedsel en noten.

Boor in een stuk boomstam een paar gaten. In de gaten stop je het voedsel dat je ook voor de mezenmaaltijd gebruikt of wat noten. Spechten zijn er dol op!

Kleine-vogeltjes-voer

Dit heb je nodig: dubbeltjes gaas of een plastic netje, etensrestjes.

Speciaal voor de kleine vogeltjes kun je van dubbeltjes gaas of van een plastic netje een korfje maken. Hier stop je etensrestjes in. Hang het aan een tak. Alleen de kleine vogeltjes kunnen dan bij het eten.

Anja van der Giessen

Een winterhuis voor egels

In de winter gaan egels in winterslaap. Ze zoeken dan een warm en droog plekje onder een struik of takkenstapel tussen een dikke laag bladeren. Zo gauw de temperatuur niet meer boven de 10 graden komt, gaan egels op zoek naar een winternest.

Je kunt heel eenvoudig zelf een winterhuis maken voor egels. Een egelhuis bestaat uit een grote ruimte met een tunnelvormige ingang. Je egelhuis hoeft geen bodem te hebben, je kunt gewoon wat gras of stro en versnipperd krantenpapier op de grond leggen.

Wat heb je nodig?

- Houten planken, ongeveer 1 cm dik
- Zaag en hamer of schroevendraaier
- Spijkers of schroeven om de planken aan elkaar vast te maken
- Hooi en een heleboel bladeren
- Vraag een volwassene om je te helpen

Wat moet je doen?

- De tunnel moet een doorsnede hebben van ongeveer 10 x 10 cm (12 x 12 cm mag ook)
- De verblijfruimte moet ongeveer 25 x 25 x 30 cm zijn
- In de voor- en de achterkant moet je luchtgaten maken

- Plaats je egelhuis met de achterkant tegen een muur of hek, bij een heg, met als het kan de opening richting het zuiden (dan komt er geen koude winterlucht naar binnen)
- Maak een heuvel van takjes, droog gras en droge bladeren over je huis, zorg daarbij dat de luchtgaten vrij blijven.

Zoek een rustig plekje in de tuin. Bijvoorbeeld onder de struiken, bij de schutting of de houtstapel. Leg het huis of de kist met de achterkant tegen de struiken, schutting of houtstapel.

Zorg dat de ingang zo staat dat er geen koude winterwind naar binnen kan (dus niet naar het noorden of noordoosten). Stop het huist vol met hooi (niet te vol, er moet nog een egel bij).

Maak een heuvel van takjes, drooggras en droge bladeren over je huis. Zorg dat de ingang vrij blijft.

Klaar is je winterhuis. Succes verzekerd!

Wil je meer weten over de egel en de egel? Surf dan eens naar www.zoogdiervereniging.nl of www.egelopvang.nl

Annemarie Murre

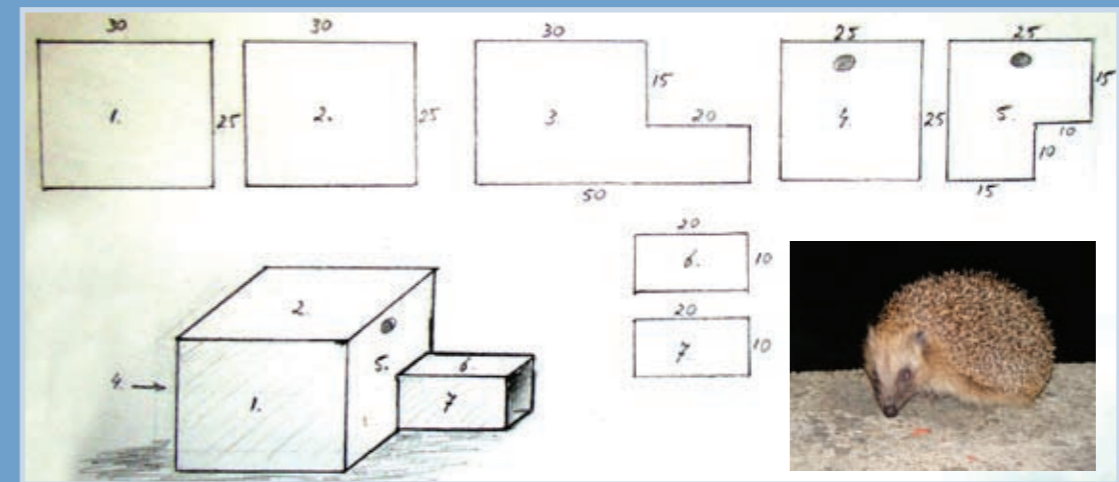

Foto: Winterhuis- Sandra Dobbelaar

Foto: Takkenstapel- Sandra Dobbelaar

Gek geel vogeltje

Drie weken geleden fietste ik van mijn vriendin Jozefien naar ons huis. Ik reed over een grasveldje en ineens waaide er een blaadje op, zo fel geel. Ik stopte om te kijken wat het was. Het was dus geen blaadje maar een super mooi geel vogeltje! Ik kwam thuis en pakte ik snel mijn camera. Gauw op mijn fiets gestapt en terug naar het grasveld gereden. Ik hoopte natuurlijk dat hij er nog zat. Gelukkig, hij was er nog. Toen ik thuis kwam gingen we in vogelboeken kijken of we hem ergens konden vinden. We letten op de vorm van het vogeltje, z'n snaveltje, de staart en uiteraard de kleur. Maar hij was niet terug te vinden. Ook op internet stond hij niet, zelfs niet in de oude boeken van mijn opa. Misschien had ik wel een nieuw vogelsoort ontdekt!! De volgende dag ging ik naar Sandra en Lucien om te vragen of zij wisten welk vogeltje het was. Sandra wist

ook niet wat het was. Lucien zei dat het een kanarie die waarschijnlijk was ontsnapt of losgelaten. Jammer, geen nieuw vogelsoort ontdekt... Of is er iemand van de lezers die echt weet wat het is? Laat het mij weten. Adres bekend bij redactie.

Jolien Vinke

Zo bang als een wezel

We liepen te wandelen toen we ineens een wezel het weggetje zagen oversteken. Hebben jullie zo iets wel eens gezien? Zo'n mooi bruin gekleurd, klein en supersnel diertje? Het roofdiertje rende ontzettend hard. Hij had zojuist een muis gevangen en die versjouwde hij in zijn bek. Toen hij midden op de weg was, zag hij ons, schok heel hard, liet van schrik de muis vallen en verdween in het gras aan de rand van de weg. We bleven even staan kijken. Zou de wezel terug komen om de muis op te halen? We hoorden steeds wat geritsel langs de kant van de

Tekening: Muis van wezel - Sandra Dobbelaar

weg en af en toe stak het beest ongeduldig zijn kop uit het gras, en keek steeds naar de muis en dan weer naar ons. Zo bang als een wezel is een bekend spreekwoord en het roofdiertje leek inderdaad best wel angstig. Maar hij had ook best veel honger denken we, want ineens besloot het diertje toch om de muis op te halen. Een bliksemssnelle sprint, muis weer in de bek en hop wegwezen... We stonden er dichtbij en konden het allemaal prachtig zien.

Lucien Calle

Foto: Wezel - Sandra Dobbelaar

Nacht van de Nacht in het Gaaienbos

Zaterdag 30 oktober was het weer Nacht van de Nacht en dat betekende voor het eerste bataljon van de Gaaien in actie komen. Rond drie uur trok een select gezelschap gewapend met tenten en zagen het Axelse Smitschorre in. Natuurlijk was dit veel te laat voor alles wat nog gedaan moest worden. Daarom werd al meteen besloten om de groep op te splitsen. Sander zou het kamp bewaken. En de Bassen samen met Yannick gingen proviand inslaan. Bij terugkomst hebben we de tenten opgezet en zijn hout gaan sprokkelen om het 's avonds ook enigszins aangenaam te maken. De tijd drong echt dus opnieuw hebben waren we genoodzaakt op te splitsen. De Bassen zijn een ronde uit gaan zetten om 's avonds nachtvinders te inventariseren met smeer. Yannick en Sander hebben de zware taak op zich genomen om het bij elkaar verzamelde hout te zagen en waar nodig door midden te hakken.

Terug op het kamp is de missie verder besproken. De troepen zijn richting Axel getrokken om daar de magen te vullen. Alweer snel moesten we verder om richting de watertoren te gaan. Daar werden tal van excursies gegeven, helaas waren de meeste al vol of begonnen. Dat was voor ons reden om te besluiten dat we onze nachtvlinderronde gingen lopen. Daar hadden we plots nog twee belangstellenden die wel wat foto's wilden maken van deze nachtelijke pracht. Even moest er geïmproviseerd worden hoe we nou gingen lopen, het zou nogal knullig zijn om eerst naar het kamp te gaan en dan vervolgens weer terug te lopen dus werd besloten de ronde in omgekeerde richting te doen. Op de eerste locatie hadden we weinig spectaculairs, op een paar vierkantvlekuilen, bruine herfstuilen en een verdwaalde wachtervlinder na zat er niet veel. Aan het smeer kon het in ieder geval niet liggen want dat was van goede komaf. Dus hielden we de moed erin. De tweede locatie zou vast meer op leveren. Ook omdat we hier eerder al eens met een excursie van onder meer Anton Baaijens waren geweest en daar toen goede resultaten behaald werden. Toch viel het ook hier wat tegen, wellicht verwachtten we te veel. We konden vier soorten toevoegen waar we er slechts twee van meenden te herkennen. De ene was de zwartstipvlinder en de ander hielden we op groente-uil, later bleek het

voor de groente-uil al vrij laat in het jaar te zijn. In ieder geval vrij zeker konden we de bosbesuil toe voegen. En de laatste houden we voorlopig op de variabele herfstuil.

We vervolgden ons pad. Zowel locatie drie als vier leverden geen nieuwe soorten op. Op de volgende locatie werd door Bas, en om praktische redenen houden we de achternaam geheim, de zeer zeldzame en nog nooit eerder waargenomen Argusvlinder gezien, echter voor de rest arriveerde liet deze zich van de boom vallen. Bij enig navragen bleek het toch om de wat minder zeldzame, maar desalniettemin mooie Agaatvlinder te gaan. De laatste locatie leverde nog een herfstrietboorder op.

Ons avontuur wat betreft de nachtvinders liep ten einde en we scoorden in totaal zoon 90 exemplaren verspreid over een kleine tien soorten. We namen afscheid van de fotograaf, bedankten voor de aandacht en gingen richting het kamp. Daar werd nog wat nagesproken en eens geluisterd naar de nachtelijke geluiden. Moe maar voldaan trok een ieder langzaam richting zijn tent. 's Morgens stond verrassend genoeg het bos nog overeind, naar ik meende was 's nachts een troep werkzoekende houthakkers het bos ingetrokken om dat even met de grond klein te maken. Blijkbaar had ik mij vergist. We werden getraakteerd op een heerlijke verfrissende ochtendbui. We hadden nog taart van de dag tevoren, want we hadden een jarige Gaai en dat kon natuurlijk niet ongemerkt voorbij gaan.

Langzaam maar zeker werd het kampterrein weer terug gebracht in nagenoeg oorspronkelijke staat, de bus ingeladen en vertrokken we moe en afgepeigerd van onze missie weer huiswaarts.

Bas de Maat

Zwartstipvlinder, Bruine herfstuil en Wachtervlinder

Foto's: - Baas de Maat